

Botaniska Föreningen i Göteborg och Västergötlands Botaniska Förening

Exkursionsprogram för vegetationsperioden 2019 (del 1)

För excursionerna gäller:

- **Deltagande i excursion bör – om inte annat anges – anmälas till Johan Grudemo, 0725-03 23 20,** gärna med sms. Ange vilken excursion det gäller, namn, telefon samt om du har tillgång till bil och kan ta med passagerare. Bilburna bör alltid anmäla sig – för planeringens skull – och om möjligt infinna sig vid den första samlingsplatsen (om de är flera). Endast de som är anmälda kan informeras om sena ändringar i programmet eller om excursionen skulle behöva ställas in (kontrollera gärna även på www.bfig.se eller *Botanik i Väst* på Facebook). Anmäl dig helst inte mer än en vecka i förväg.
- Fältklädsel, inklusive stövlar, rekommenderas, om inte annat anges. Glöm inte lupp och anteckningsbok!
- Ta med matsäck – även på kvällsturer, om du så önskar.
- Samlingstiderna avser tid för avfärd, så var på plats i tillräckligt god tid innan.
- Samåk i största möjliga utsträckning; på många lokaler är parkeringsmöjligheterna begränsade.
- Rekommenderad ersättning till bilägaren är 24 kronor per mil, att fördelas mellan alla i bilen (alltså även föraren), om inte annat har avtalats.
- Kontrollera kollektivtrafikens linjer och tider, då ändringar kan ha skett efter programmets tryckning; om så skett gäller normalt de tidsmässigt närmaste avgångarna.
- Vi har två olika samlingsplatser för samåkning även i år, Botanhuset som tidigare och på kvällstid vanligen Margreteberg. Det är en ljusgul trävilla belägen på Margretebergsgatan 4 och västsydväst om hållplatsen Botaniska Trädgården, bort mot Slottsskogsvallens idrottsplats. Här finns gott om plats för bilar, och man kan vända igen utanför ”tullarna”. Till några av excursionerna finns goda allmänna kommunikationer; då anges ingen samåkningsplats.
- Till excursionerna är även icke medlemmar välkomna att följa med, men vid begränsat deltagarantal gäller krav på medlemskap (i BFiG eller VBF) redan vid anmälan.
- Eventuella frågor ställs till Eva Andersson (031-58 31 41), Lasse Johnson (0767-66 82 20), Birgitta Lindqvist (0701-73 62 14) eller direkt till excursionsledaren.

Söndag 7 april: Vårblomningen i **Tjölöholm** med omgivningars visas av *Jan Kuylenstierna*. Hittills har man kunnat följa den rika blomningen av blåsippan på halvön, trots att arten gått tillbaka på andra ställen i norra Halland. Vi kommer att besöka de bästa lokalerna och se hur det är i år. Gullpudra, smånunneört, desmeknopp, svalört, vårlök och någon vitsippa, är nog på gång. I ”slottsparken” bör bitterskråp, jordviva, snöklöcka och luktviol kunna ses. Vi siktar på att även ta en titt på Storeskogs blåsippor. Samling Margreteberg kl. 9:00 och vid fågeltornet, Tjölöholm kl. 10:00. Anmälan senast 5 april.

Lördag 13 april: Heldagsexursion till **Änggårdsbergen** med fokus på mossor med *Johan Ennerfelt*. Rundvandring där vi bekantar oss med de vanligaste västsvenska mossorna. Vi vandrar både på och utanför stigarna och försöker täcka in en variation av biotoper och arter. Rejåla kängor eller stövlar rekommenderas. Ca 4 km i varierande terräng. Samling vid Botaniska trädgårdens spårvagnshållplats 10:00. Ingen anmälan. Samarrangemang med Västkoststiftelsen.

Tisdag 23 april: Traditionell kvälls promenad genom den fagra **Vitsippsdalen** ledd av *Erik Ljungstrand*. Vitsipporna borde vid denna tid blomma som bäst; för övrigt bör vi kunna få se gulsippa, hålnunneört, stor nunneört, skogsbingel, dårört, vätteros och lundvårlök i blom. Ca 2 km vandring i lätt terräng. Samling utanför växthusentrén i Botaniska trädgården kl. 17:30. Ingen anmälan. Samarrangemang med Väst kuststiftelsen.

26-28 april: Mossornas vänners vårexkursion till Orust.

Onsdag 8 maj: Vårexkursion till **Stora Amundö** ledd av *Aimon Niklasson*. Stora Amundö håller på att bli ett kommunalt naturreservat. På våren kan man se exempelvis desmeknopp, lundvårlök, och troligen fruktsatt smånunneört och i hästarnas sandgrop rågblomma (nagelört), kanske vårvicker och liten sommarvicker. På ängen knippfryle och vårfryle och kanske råttsvans. Längs stränderna spirande kärrtörel och längst ut kattfot, strandmalört, strandkvanne och strandloka för att nämna några. Vanliga mossor och kust-ulóta, samt vanliga lavar på buskar och strand kommenteras, alltmedan gran- och lövsångare sjunger in våren. Stövlar behövs enbart vid regn. Ca 1-2 km både på stig och i lätt terräng. Samling Margreteberg kl. 17:30 och vid bron över till Stora Amundö kl. 18:00. Anmälan senast 6 maj. Samarrangemang med Väst kuststiftelsen.

Tisdag 14 maj: Kvällsutflukt under ledning av *Erik Ljungstrand* till **Rya skog**. Den gamla ädellövskogen på Hisingen nära Älvsborgsbron är ett klassiskt exkursionsmål för de växtintresserade i Göteborg; redan Carl Johan Lindeberg (1815-1900) var här med sina elever. Vitsippsmattorna bör vara på upphällningen, men rödblåra, storrams och olika stråväxter borde blomma. Ca 1 km vandring i lätt terräng. Samling vid Rya skogs södra parkering kl. 18:00. Ingen anmälan. Samarrangemang med Väst kuststiftelsen.

Söndag 26 maj: Jubileumsexkursion till **Älgön** med *Erik Ljungstrand* och *Kenneth Bergerson*. Denna artrika ö är Botaniska Föreningens i Göteborg oftast upprepade exkursionsmål genom tiderna, varför ett besök här under jubileumsåret 2019 är självskrivet. Vi kommer framför allt att ägna dagen åt öns östra delar, där naturbetesmarker och artrika lundar dominerar. Bland arter vi bör kunna få se kan nämnas bokarv, tandrot, klippoxel, gullviva samt många halvgräs och gräs. Ca 4 km vandring i rejält kuperad terräng. Samling vid Botanhuset kl. 7:30, vid Rörtångens parkering kl. 8:45 och vid Rörtångens brygga kl. 8:55. Båt till Älgön avgår kl. 9:05. Färjetider bör kontrolleras. Anmälan senast 23 maj.

Söndag 2 juni: Besöker vi **Assbergs raviner** i Marks kommun under ledning av *Kenneth Hansson*. Där väntar öppna betade gräsmarker, ravinslänter, en slätteräng och lundvegetation längs Viskan. Ett par rasslänter kommer vi också att se. Sommarfibbla, gullviva, tjärblomster, revfibbla, skogsnäva, svinrot, skogsvicker, skogskornell och gråal hoppas vi kunna se. Tre timmars vandring på mestadels stig men i kuperad terräng. Samling vid Botanhuset för samäkning kl. 8:45 och kl.10:00 vid reservatets

huvudingång, nära korsningen Verktygsgatan/Industrigatan, Skene. Anmälan senast 31 maj. Samarrangemang med Västkoststiftelsen.

Tisdag 4 juni: Kvällsexkursion till naturreservatet **Välen** i Västra Frölunda under ledning av *Uno Unger*. Vi kommer att ta en 2,5 km lång promenad på gångvägar i västra delen. Arter som vi hoppas kunna se innefattar kungsmyntha, sötvedel, korskovall, backvial och vippärt. I dagvattensbäcken nära fågeltornet letar vi bl.a. efter källfräne som upptäcktes här 2017. Samling Margreteberg kl. 17:30 och kl. 18:00 vid reservatparkeringen intill busshållplats Kanneback (linje 92, 93) på Näsetvägen. Anmälan senast 2 juni. Samarrangemang med Västkoststiftelsen.

Söndag 9 juni: Heldagsexkursion med guidning av *Tomas Lindström* till **Ranahults naturreservat** samt **Backavallen**. Vi börjar i Ranahults naturreservat (RT 90 6446887, 1342789), Larvs socken, Vara. Reservatet består av två blomsterrika slätterängar samt öppna och trädbevuxna betesmarker. I slätterängarna hittar vi svinrot, späd ögontröst, ängsnattviol, ormrot, slättergubbe, slätterfibbla och vildlin. Reservatet har närmare 200 hamlade lövträd. Ca 1 km vandring i lätt terräng. Efter fika beger vi oss till Backavallen. Backavallen, Längjums socken, är en större hedartad betesmark med fin torrängsflora. Där växer bl.a. backsippa, kattfot, månlåsbräken, grönvit nattviol och jungfrulin. I de litet fuktigare delarna kan man hitta slättergubbe och svinrot. I områdets västra del finns också rutlåsbräken. Men torra år, såsom 2018, uteblir den. Marken sköts med miljöersättning för stöd till betesmarker med särskilda värden. Den ligger vid den norra vägen mellan Längjum och Larv, ca 3 km från Längjums kyrka, och är lätt att nå.

Samling Botanhuset kl. 8:15 och i Ranahult kl. 10:00. Ranahult nås bäst från vägen mellan Fåglavik och Larv. Ca 2 km N Fåglavik finns en skylt som visar till reservatet, ca 4 km. Anmälan senast 7 juni. Samarrangemang med Västkoststiftelsen.

Lördag 15 juni: Heldagsutflykt till **Härön** utanför Tjörnmed *Stig Ingvarsson* och *Lasse Johnson*. Vi går ut mot gården Ängen med sina hävdade slätterängar och allmogeåkrar. Arter som vi bör få se är ängsnycklar, kärrspira, korskovall och Tjörns "egen" växt, ängslost. Ca 7 km vandring i lätt kuperad terräng. Samling kl. 10:00 vid färjeläget i Kyrkesund eller vid Botanhuset kl. 8:30 för eventuell samåkning. OBS! Räkna med 15 minuters promenad från parkeringen till färjeläget. Anmälan senast 13 juni till Lasse Johnson (0767-668220). Samarrangemang med Västkoststiftelsen.

Söndag 16 juni: *De Vilda Blommornas Dag; se separat program.*

Tisdag 18 juni: Ruderatexkursion till **Utby** i nordöstra Göteborg med *Håkan Pleijel*. Somrarna 2017 och 2018 hittades många mer eller mindre ovanliga ruderatväxter i nyanlagda vägkanter mellan Utby och Kvibergsområdet. Ruderater är ju av naturen opålitliga, men med lite tur får vi stortimjan, rysk nejlikrot, ekorkorn och de för området unika arterna försommarjohannesört och nyckelveronika. Säkert ser vi också

en rad andra, mera vanliga ogräs. Vi fortsätter sedan genom skogen norr om Kviberg för att bland annat titta på stor käringtand och avslutar med att försöka hitta trolldruvan som döljer sig i skogen nedanför Gärdsåsberget. Samling vid Hindersmässogatans busshållplats kl. 18:00. Ingen anmälan.

Söndag 23 juni – onsdag 26 juni: Långexkursion till södra och centrala **Östergötland** med *Anders Svenson*. Vi kommer att besöka ett flertal lokaler i Kindabygden nere i söder, ett område som inte varit så botaniskt "välkänt", men där den pågående florainventeringen avslöjat åtskilligt av intresse. Även delar av "kalkbygden" i landskapets västra del (men inte Omberg med grannskap), Linköpings omgivningarna samt några platser i nordöst står på programmet. Bland växter som vi hoppas få se kan nämnas spindelört, stinkmålla, stubbdaggkåpa, ärtvicker, drakblomma, lundgamander, ullblad, brandfibbla, gisselfibbla, tyskfibbla, ängsfibbla, stor sandlilja och kasgräs.

Vi bor tre nätter på Föllingen hotell utanför Kisa. Kostnad per person för boende (huvudsakligen i tvåbäddrum) med helpension och exkursionsledning beräknas bli ca 2300 kr. För bilresorna tillkommer ca 600 kr (vid fyra personer i bilen). Deltagarantalet är maximerat till 20 personer; vid överanmälan får de sist anmälda utgå. Bindande skriftlig anmälan senast 28 mars till Eva Andersson per e-post (eva.beander@hotmail.com) eller brev till Båtsman Grås g 22, 422 57 Hisings Backa. Specificera gärna om du vill ha del i tvåbäddrum eller enkelrum (finns även 3- och 4-bäddrum, men ej förbokade än) och ev kostkrav. Utförligare program sänds till de anmälda i början av juni. *Observera att denna resa endast är öppen för medlemmar i BFiG eller VBF.*

Söndag 30 juni: En exkursion med insektsfokus. Vi vandrar runt **Torslandaviken** med *Johan Ennerfelt* och ser vad som flyger bland blommorna. Ta gärna med håvar. Det kommer även att finnas tillfällen till botanikstudier. 9 km om vi går runt hela Karholmsdammen. Lättgången terräng, men det kan vara lerigt på sina ställen. Samling Margreteberg kl. 9:15 och vid Amhult resecentrum kl. 10:00. Anmälan senast 28 juni till Johan Ennerfelt med sms (0730-415614).

Lördag 6 juli: Sommarexkursion till **Falköping** med *Lennart Sundh* som inventerat vägkanter i Falköpings och Växjö driftområden för Trafikverkets räkning. Vi besöker några av de **artrika vägkanter** som finns i norra Falköpings kommun i trakterna av Stenstorp, Häggum och Dala. Dessa vägkanter är ofta överraskande artrika och utgör idag en mycket viktig del i bevarandet av ängsmarker. Förutom en rik kärlväxtflora kan vi vid varmt och soligt väder förvänta oss ett rikt insektsliv med flera arter dagfjärilar och kanske en del skalbaggar och steklar. Samling vid Botanhuset kl. 8:00 och vid Stenstorps kyrka kl. 10:00. Anmälan senast 4 juli till Birgitta Lindqvist (0701-736214). Samarrangemang med Falbygdens fågelklubb.

Söndag 7 juli: Vandring i **Iglekärrs** naturreservat under ledning av *Pelle Dalberg*. I reservatet härjade en skogsbrand i maj 2018. Ett område på ca 10 ha brändes av. Vi

går till hälften genom brandområdet för att leta efter ev. svedjenävor och resten genom gammelskog. Ca 5 km:s lugn vandring i delvis stiglöst land – ibland starkt kuperat och ibland mycket lättgånget. Samling Botanhuset kl. 9:00 och vid Forsvallen, Skepplanda, kl. 10:00, för vidare samäkning till reservatparkeringen. Anmälan senast 5 juli till Birgitta Lindqvist (0701-736214). Samarrangemang med Västkoststiftelsen.

Onsdag 17 juli – söndag 21 juli: Botanikdagarna i Härjedalen; se program i SBT.

Lördag 27 juli: *Birgitta Lindqvist* tar oss med till **Grinnsjötorp** som ligger mellan Grinnsjön och Bergsjön på Hunneberg. Torpet arrenderas sedan 1972 av Naturskyddsföreningarna i Grästorps, Trollhättan och Vänersborg. Som bäst vid denna tid blommar den vackra djupblå klockgentianan, en raritet. Men vi hoppas också få se en del ängsblommor, som slättergubbe, slätterfibbla, ängsvädd, darrgräs och loppstarr, innan ängen slås och betas. Sammanlagt ca 3-4 km vandring i lätt terräng. Samling kl. 8:30 vid Botanhuset och kl. 10:00 på parkering vid Prästeklev och vägbom, Hunneberg (RT90 6469650, 1301460, efter Västra Tunhems bygdegård kör man rakt uppför backen). Anmälan till Birgitta Lindqvist (0701-736214) senast 25 juli. Samarrangemang med Västkoststiftelsen.

Måndag 29 juli: Exkursion till Nohlmarken i Västkoststiftelsens regi.

Söndag 4 augusti: Under en sommarvandring leder *Börje Wernersson* oss på **Ärnäshalvöns** naturreservat i Åskloster. Området är en rest av det gamla, kustnära hedlandskapet som även innehåller en betad (får, kor) strandäng. Vi kommer att se ett flertal rödlistade arter på reservatet som borstsäv, klotgräs, dvärglin, klockgentiana, rödsäv, etternässla, fyrling, granspira och ävjebrodd. Dessutom får vi se dvärgarun och rosenpilört. Området är mestadels lättgånget men är något ”knöligt” på sina ställen. Samling Margreteberg kl. 9:00 och på naturreservatets parkeringsplats, Sandviksvägen 1, Åskloster kl. 10:00. Anmälan till Börje Wernersson (0737-255678) senast 1 augusti. Samarrangemang med Hallands Botaniska Förening.

Torsdag 8 augusti: Kvällsexkursion till **Styrsö** i Göteborgs södra skärgård med *Lars Erik Norbäck*. Ca 4 km promenad i lätt terräng från Styrsö Skäret förbi Brännholmsviken fram till strandängarna söder om Halsvik och åter. Här brukar finnas en varierad strandflora med t ex marrisp, strandmolke, arun och stallört. Vi kan även leta efter dvärglin, ormtunga, granspira och, vid återvinningsstationen, sandsenap. Samling vid Saltholmens brygga kring kl. 17:30 och vid Styrsö Skäret kl. 17:50. Båt åter från Styrsö Skäret kring kl. 20:30. Anmälan senast 6 augusti.

Söndag 11 augusti: Heldagsexkursion till **Svängehallar** och **Onsala Sandö** med *Johan Grudemo*. Vi vandrar från Rörviks camping över de betade markerna ner mot havet. Sedan vadar vi i grunt vatten över till Onsala Sandö och går vidare ut mot yttersta

udden. Det är totalt ca 5 km vandring i lätt till medelsvår terräng. Förmodligen blommar olika havsstrandsväxter som t. ex. marrisp. Om vädret har varit rätt under sommaren kan vi hoppas på växter i fattiga kärrmarker. Sannolikt blommar hampflockeln i stor mängd och lockar till sig fjärilar. Samling Margreteberg kl. 8:00 för samåkning. Alternativ är att vara cirka kl. 9:00 vid busshållplatsen Radiostationen på Onsalahalvön längs busslinje 733 (Bussen avgår från Kungsbacka station). Man kan också komma till Rörviks camping på Onsalahalvön (parkeringsbetalning med hjälp av en app), även det ca kl. 9:00. Exakta tider för samlingarna beror på busstidtabellen och meddelas efter anmälan. Anmälan senast 9 augusti.

Söndag 18 augusti: Vi tittar på **vattenväxter** med *Erik Ljungstrand*. Dessa brukar vara de mest försummade blomväxterna vid florainventeringar, troligen för att de ofta är rätt besvärliga att komma åt ute i vattnet, men också eftersom vissa av dem är svårbestämda. Vi kommer att besöka ett antal olika vatten kring Göteborg för att se på ett urval av vattenväxter och lära oss mera om hur man känner igen dem. Samling vid Botanhuset kl. 9:00 för vidare samåkning. Anmälan senast 15 augusti.

Onsdag 21 augusti: Traditionell stadsvandring genom **Göteborgs innerstad** under ledning av *Erik Ljungstrand*. Än en gång vandrar vi på stenstadens gator för att beskåda vad grönt där kan finnas. Nya arter dyker upp varje år, men blott få av dem blir beständiga, och stundom försvinner även gamla bekanta. Murruta, rödmalva och pilblad borde dock kunna utlovas. Samling vid Lejontrappan, Brunnsparken kl. 17:30. Stövlar ej nödvändigt. Ingen anmälan.

Lördag 24 augusti: Sensommarexkursion till **Stallbacka** med *Birgitta Lindqvist*. Stallbacka gamla hamnområde är intressant ur ett botaniskt perspektiv. Transporter har tidigare kommit såväl sjövägen som landvägen med järnväg och lastbil. Stora mängder kalkdamm har påverkat marken från dåvarande Ferrolegeringars metallframställning samt Västsvenska lantmäns hantering av jordbruksprodukter. Här kan vi hitta intressanta arter som bl.a. sommarbinka, kalbinka, sandklint, spretklint, gulreseda, hylsnejlika och vingpimpinell. I närheten växer också purpurknipprot. Stövlar rekommenderas. Samling vid Botanhuset kl. 8:30 och vid Trollhättan stations stora parkering kl. 10:00. Det går också bra att åka tåg, som regelbundet går från Göteborg C. Anmälan till Birgitta Lindqvist (0701-736214) senast 22 augusti.

Söndag 1 september: En exkursion i **Slottsskogen** ledd av *Johan Ennerfelt*, där vi tittar på minor, galler, gnagspår och andra tecken på att det finns många varelser i naturen som lever på, av och inte minst inuti växter. Bakterier, virus, svampar, kvalster, myggor, skalbaggar, fjärilar med flera orsakar galler och andra spår på växter. En repris av fjolårets lyckade exkursion. Ca 4 km vandring i mest lätt terräng. Samling vid spårvagnshållplatsen Botaniska trädgården kl. 10:00. Anmälan senast 30 augusti.